

Nr 28.

Av herr **Hellberg** i *Ljungskile*, om upphävande av tullen å bananer.

Vårt folks närande är f. n., mer än vanligen fallet är, föremål för statsmakternas största uppmärksamhet. Det gäller dels att till det yttersta spänna vårt jordbruks produktionsförmåga, dels ock att, i den mån så oundgängligen är nödvändigt, från utlandet söka införskaffa sådana näringsmedel, som kunna utdryga och fylla de luckor den inhemska produktionen måste lämna öppna. Därvid måste våra blickar riktas icke endast på de av gammalt väl kända och skattade näringsmedlen, utan vår blick bör även hållas öppen för de nya värdefulla näringsmedel, som den merkantila utvecklingen för fram i sista planet.

Bland dem torde få kunna mäta sig med den tropiska frukten *bananen*, vilken såväl genom snabb och livlig produktion, ovanligt stor näringshalt och smaklighet, som ock genom förstklassigt ordnade transportförhållanden under det sista årtiondet särskilt i Förenta staterna, men även i England, blivit ett näringsmedel av stor vikt. Hos oss har bananen även börjat införas i större skala genom »The Banane Comp.» i Stockholm. De sista åren lär importen ha uppgått till omkring 500,000 kg. Till oss importeras så gott som uteslutande bananer från Jamaika i Västindien, vilka via Hull och Göteborg komma in i den svenska marknaden.

Om bananens näringsvärde och banankonsumtionens utveckling har prof. Gunnar Andersson i ett nyligen utgivet arbete »Vårt dagliga bröd» lämnat en del uppgifter, av vilka några, i vissa avseenden kompletterade, här må anföras, alldenstund de synas mig bevisa önskvärdheten att från det allmännas sida åtgärder må företagas, närmast genom upphävande av tullen på bananer, för att möjliggöra en ökad konsumtion till billigast möjliga pris av denna näringsrika och lättsmälta föda.

Slutorden av R. Rungs stora monografi »Die Bananenkultur» lyda så: »Om det är tillåtet att söka blicka in i framtiden, så synas även under denna mänskosläktets och bananens öden nära knutna till varandra, ty ingen växt ger på samma yta, på samma tid och med samma arbete ens tillnärmelsevis så stort näringsvärde. På dessa grunder synes bananen vara förutbestämd till framtidens stora massleverantör av mänskoföda.»

Detta uttalande, säger prof. Andersson, innebär förvisso en sann framtidsspådom, väl värd att beakta för de folk, som önska inrätta sin hushållning på ett rationellt och klokt sätt. Det gäller, även om man vederbörligen reducerar de fantastiska uppgifterna om bananens bördighet, som sedan A. v. Humbolts tid alltjämt äro i svang i litteraturen, och håller sig till genomsnittssiffrorna från våra dagars storkulturer i Västindien. Gör man avdrag för stjälk m. m., torde en var av dessa odlingar kunna sägas i medeltal ge 14,000 kg. frukt pr år. Vattenhalten är ungefär lika hög som i potatis; denna avkastar i Västeuropa, där jordbruket är det intensivaste i världen, i genomsnitt 10,000—12,000 kg. pr har, hos oss avsevärt mindre. Bananskörden har därtill ett mycket högt näringsvärde. Av föreliggande undersökningar må nämnas en av dr H. Labbé i Presse médicale 1908, enligt vilken färskas bananer i näringsvärde jämföras med kött. Bananen är även på grund av den låga cellulosahalten, den nästan fullständiga frånvaron av garvsyror m. m. synnerligen lättsmält.

I detta senare avseende är det emellertid av stor vikt att bananhandeln så ordnas, att bananerna kunna föras i marknaden så mogna som möjligt. Detta framgår klart av ett par analyser som meddelas av en av Tysklands berömdaste forskare på detta område Semler angående sammansättningen av mogna och omogna bananer:

Ä m n e n	Omogna bananer	Mogna bananer
Vatten	70,9 %	66,8 %
Stärkelse	12,1 »	spår
Garvsyra.....	6,5 »	0,3 »
Äggviteämnen	3,4 »	4,9 »
Råsocker	1,3 »	4,5 »
Druvsocker	0,1 »	20,8 »
Cellulosa.....	0,4 »	0,2 »
Feta oljor	0,2 »	0,6 »
Aska.....	1,0 »	1,0 »
Andra ämnen.....	4,4 »	0,8 »

Som synes så omsättes stärkelsen vid mognandet i socker och garvsyrorna försvinna m. m. Analyserna visa ock fruktens höga näringsmängd. Den växlar naturligen hos olika sorter och olika år, men i genomsnitt torde den kunna sättas till 19—22 % socker, 4—5 % stärkelse, således en mycket hög kolhydrathalt, 4—5 % äggviteämnen samt 0,5—1,0 % fett. Därtill kommer dess stora smaklighet, som gjort den omtyckt i alla länder och alla tider. Såväl rå, som tillredd på de många olika sätt som brukas i dess hemländer är den högeligen skattad för sin smak och lättsmälthet.

Först i senare tider har den börjat i stort införas i de tempererade länderna. Då det segertåg bananen gjort inom dessa är ett gott stöd för mitt yrkande att även vi böra söka tillgodogöra oss densamma, må ur prof. Anderssons bok några korta data angivas angående bananhandels utveckling.

Efter att hava omtalat bananhandels snabba uppblomstring sedan 1880-talet på Kanarieöarna, meddelar han om Västindiens bananländer, som närmast äro att tänka på som våra leverantörer. Jag tar mig friheten anföra följande:

»I början av 1860-talet begynte några av kaptenerna på de små snabbseglande skonare, som på den tiden gingo i fraktfart mellan Jamaika och Förenta staternas ostkust, att i Västindiska hamnarna köpa upp litet bananer, vilka de med god förtjänst sedan sålde i hamnarna i nordn. Värdet av de från Jamaika exporterade bananerna var dock 1867 icke mera än 13,100 kr. Det dröjde ända till början av 1880-talet, innan den man framträdde, som insåg vad här verkligen var att göra. Denne var en kapten L. D. Baker, vilken seglade på förenämnda trade. Sedan han vunnit nog erfarenhet, stiftade han »Boston Fruit Company», som satte in ångbåtar, vilka gingo uteslutande med bananer mellan Jamaika och Boston. Frukten blev snabbt mycket populär i denna stad och spriddes snart nog därifrån i allt vidare cirklar över hela den amerikanska östern. Bolaget växte snabbt, nya banlinjer öppnades på New York, Baltimore och New Orleans, och bananen var snart en känd och skattad frukt över allt i unionen. »Boston Fruit Company» blev »United Fruit Company» och dettas verksamhet utsträcktes även över Atlanten. Samarbete upptogs med den stora fruktfirmen Messers Elders and Fyffes i London. Snabbgående ångare med kylmaskineri och särskilda anordningar för hastig och billig lastning och lossning av bananer ha byggts. År 1912 utgjordes »United Fruit Co:s» bananflotta av 25 fartyg om 117,252 ton, Elders och Fyffes av 16 st. om 70,139 ton, varjämte ytterligare 59 ångare om 82,447 ton befraktades av de bägge firmorna, vadan i runt tal 100 fartyg om 270,000 ton gingo i bananfrakter

för deras räkning. Till jämförelse kan nämnas, att den svenska ångbåtsflottan samma år hade en dräktighet av 650,000 ton, vadan 41,5 % av densamma hade erfordrats blott för förenämnda transport. De nämnda firmornas framgång uppmuntrade naturligen även andra att kasta sig på bananaffärer. En av dem, Mr Joseph Di Georgie i Baltimore, är dock den ende, som lyckats starta en världsfirma jämförlig med de förenämnda. Han började 1901 och nu intar det av honom skapade »Atlantic Fruit Company» en viktig och stark plats i bananhandeln. Snart visade det sig, att dennas uppgift icke kunde inskränkas till varans uppsamlande på produktionsorterna samt dess transport till och försäljning inom konsumtionsorterna. Produktionen blev nämligen snart för liten, och bananbolagen ställdes inför nödvändigheten att på olika sätt taga själva odlingen om hand, stimulera denna, förbättra odlingsmetoderna, reglera de sanitära förhållandena på plantageplatserna och i exporthamnarna m. m. Detta allt fordrade mycket stora kapital, vilka dock givit en mycket god ränta.

Alla besvärligheter oaktat har denna odling utvecklats ofantligt. Förenta staterna äro framför andra den store konsumenten. Dit infördes 1913 icke mindre än 46,9 mill. fruktställningar. Då man kan räkna 140 bananer i medeltal på varje fruktställning, innebär detta, att i unionen det året äts 6,500,000,000 eller sex och en halv milliarder bananer. De äro nu också så billiga, att det sista den fattige på gatan består sig för sina sista cents är några bananer. Samtidigt saknas sådana aldrig på millionärens bord. En vanlig frukost för skolbarn äro några bananer. Medan importvärdet 1900 var ungefär 22 mill. kr., uppgick det 12 år senare till 54 mill. kr.

Närmast unionen kommer Storbritannien som banankonsument. Även här har denna frukt trängt in i alla samhällslager. 1911 var importen 6,7 mill. fruktställningar, värda 33,4 mill. kr. Därav exporterades dock ungefär en million. Hur snabbt bananen inarbetats, framgår därav, att den engelska importen 1884 blott var ungefär 10,000 fruktställningar.

De senare åren har bananen börjat vinna raskt insteg i Tyskland, där Hamburg är den största importhamnen. Betecknande för den tyska näringspolitikens öppna blick för bananens stora betydelse som folknäring är, att tull på densamma numera icke finnes. Hos oss däremot, där tullen är 100 kr. pr ton, började bananen först för några få år sedan att inarbetas med kraft.»

Av vad jag här anfört torde framgå att de stora kulturländerna allt mer förstått, vilket värdefullt tillskott folknäringen har i bananerna. Men

deras användning står uppenbarligen i nära samband med att de kunna säljas till billigt pris. Även den som är övertygad om tullars nödvändighet och betydelse för stödjande av våra inhemska näringar, måste säga sig, att vissa produkter kunna och böra vara tullfria i allas intressen. Så ha våra statsmakter ej lagt tull på feta oljor och fettarter ur växtriket tjänliga till margarinfabrikater. I samma klass står enligt min mening bananen. Den kan bli ett viktigt näringsmedel för hög och låg, för rik och fattig, för dagakarlen likaväl som för idustriarbetaren. I England och Amerika utgör arbetares och skolbarns omtyckta och fullt tillräckliga frukost ofta några bananer. Särskilt för vår industri- och fiskarebefolkning kunde bananen bli av stor betydelse.

Vi se också, att Förenta staterna, England och Tyskland, som tidigast insett betydelsen för folknäringen av bananerna, gjort dem tullfria.

I övriga länder var tullen å bananer 1913:

i Ryssland	216 kr. pr ton
» Sverige	100 » » »
» Frankrike.....	48 » » »
» Norge	20 » » »
» Danmark	10 » » »
» Holland.....	5 % av värdet.

Möjligen kan av någon, som ej djupare satt sig in i frågan, den invändningen framställas, att den ej är så aktuell just nu, då havens ofrihet så gott som omöjliggör import av bananer. Men härtill kan svaras, att anordningen av en dylik import i stor stil, varom här är frågan, tar tid, och att förberedelserna böra vara träffade så snart vägen är fri, ävensom att just den nuvarande situationen är särskilt ägnad att klargöra en dylik imports betydelse för vår folknäring.

Då jag på grund av det anförda är övertygad, att allt bör göras för att bananen må kunna i Sverige salubjudas till så billigt pris som möjligt och i riklig mängd, och detta torde kunna ske dels genom tullens upphävande, dels ock möjligen genom direkt ingripande från regeringens sida genom att lämpligt avtal träffas med något av de stora bananbolagen, vägar jag härmed vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring i tulltaxan, att tullen å bananer, färska och torkade, upphäves.

Stockholm den 23 januari 1917.

Wilh. Hellberg.

